

опікуна (якщо такий є); рішення представників комітету щодо прийняття дитини в заклад; дата її вибуття з прибутку із зазначенням причини та особи, що забирала дитину [1, арк. 2].

Дітям шкільного віку надавали середню освіту, частина з них навчалася при нагоді певним ремеслам [3, арк. 3]. Вихованці вивчали такі навчальні предмети: релігія, спів, руська (українська) мова, ручна робота (трудове навчання), рахунки та геометрія (математика), гімнастика, малювання. Успіхи у навчанні оцінювалися. Паралельно ставилися оцінки за старанність, поведінку та зовнішній вигляд. При закладах працював ряд працівників: вчителі, служниці, кухарки, прачки та економки. Закладом управлявся настоятелькою або настоятелем [2, арк. 6]. Важливу роль відігравали монахині (зокрема, сестри-василіянки), які часто працювали на благо захистів лише за їжу [2, арк. 18]. Як вказували члени комітету, головною метою діяльності цих закладів, як і всієї організації, було виховання у національному та релігійному дусі свідомої гідної молоді для українського народу [3, арк. 5].

Список використаних джерел

1. Центральний державний історичний архів України, м. Львів, (далі – ЦДАЛ України). Ф. 572. Оп. 1. Спр. 1. 2 арк.
2. ЦДАЛ України. Ф. 572, Оп. 1. Спр. 9. 44 арк.
3. ЦДАЛ України. Ф. 572, Оп. 1. Спр. 2. 108 арк.
4. ЦДАЛ України. Ф. 572, Оп. 1. Спр. 11. 69 арк.
5. ЦДАЛ України. Ф. 572, Оп. 1. Спр. 8. 14 арк.
6. ЦДАЛ України. Ф. 572, Оп. 1. Спр. 4. 54 арк.
7. ЦДАЛ України. Ф. 572, Оп. 1. Спр. 6. 47 арк.

Соломія КУЛИК

*здобувачка вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
кафедри історії України, археології та спеціальних галузей
історичних наук Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка*

ВПЛИВ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ НА ФОРМУВАННЯ МИТНИХ СТРУКТУР ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ

Перша світова війна мала величезний вплив на політичну, економічну та соціальну ситуацію в Європі, включаючи землі, що увійшли до складу Другої Речі Посполитої. Війна призвела до розпаду декількох імперій, що створило можливості для відродження польської державності. Однак процес державотворення був складним і включав не лише встановлення політичних інститутів, але й формування нових економічних і адміністративних структур. Одним із ключових аспектів цього процесу стало створення митних структур, які б забезпечували економічну стабільність та суверенітет молодій польській державі. Досвід управління на західних і східних кордонах, вплив міжнародних договорів та військово-політичні умови часу війни суттєво вплинули на те, як була організована митна служба Другої Речі Посполитої в міжвоєнний період.

Після завершення Першої світової війни Польща зіткнулася з численними викликами у сфері державного будівництва, зокрема, необхідністю створення ефективної митної системи, що відповідала би новим політичним реаліям. Території, які увійшли до складу Другої Речі Посполитої, раніше належали різним імперіям. Це означало, що на цих землях діяли різні правові системи, економічні політики та адміністративні практики. Створення єдиної митної структури вимагало адаптації цих відмінних систем і впровадження нових підходів для управління кордонами та зовнішньою торгівлею.

Польський уряд зіткнувся з необхідністю організації ефективного контролю за ввезенням та вивезенням товарів, а також запровадження митних тарифів, які відповідали би як внутрішнім економічним потребам, так і вимогам міжнародної

торгівлі. Важливу роль у цьому процесі відіграли досвід та напрацювання часів війни, коли митні бар'єри використовувалися не лише як економічний інструмент, але й як засіб військової та політичної безпеки.

З економічної точки зору регіони, які увійшли до складу відродженої польської держави, відчули наслідки поділів через відсутність взаємних зв'язків між районами країни, розташування ринків збуту і джерел сировини, відцентровий хід комунікаційних мереж, інша грошово-кредитна система, а нерозвиненість економічної та соціальної інфраструктури тощо [1, s. 179].

Вплив Першої світової війни на формування митних структур Другої Речі Посполитої був комплексним і багатограним. Він включав у себе як необхідність вирішення суто адміністративних завдань, так і врахування геополітичних реалій тогочасної Європи, що значною мірою визначило подальший розвиток польської митної служби.

Значний вплив на формування митних структур Другої Речі Посполитої мав також Версальський мирний договір 1919 р., за яким Польща отримала контроль над територіями, що мали важливе стратегічне та економічне значення. Одним із ключових завдань було встановлення кордонів і створення ефективної митної адміністрації для захисту економічних інтересів новоствореної держави. Під час війни і після неї Польща опинилася у складних економічних умовах – пошкоджена інфраструктура, зруйновані промислові підприємства та нестабільна фінансова система створювали додаткові виклики.

Митні тарифи та податки стали одним із основних джерел доходів для державного бюджету, тому їх впровадження було першочерговим завданням уряду. Однак, через різноманіття регіональних економічних умов і спадщину імперських систем, Польщі довелося балансувати між інтересами західних і східних територій. Західні землі, що раніше належали Німеччині та Австро-Угорщині, мали розвинену промисловість, натомість східні регіони залишалися переважно аграрними. Ці відмінності вимагали від польського уряду особливої уваги до питання митної політики, яка повинна була сприяти економічній інтеграції всіх частин держави.

Крім того, митна політика Польщі була тісно пов'язана з питанням безпеки, оскільки кордони держави часто ставали місцем контрабанди та незаконної торгівлі. У відповідь на ці виклики польський уряд розробив нові механізми митного контролю, залучаючи до цього процесу досвід, набутий під час військових дій. Митні служби також виконували роль запобігання можливим загрозам з боку сусідніх країн, зокрема радянської росії та Німеччини, з якими Польща мала складні відносини після війни.

Перша світова війна не лише вплинула на формування політичної та адміністративної системи Другої Речі Посполитої, але й стала важливим чинником у розвитку її митної політики. Досвід війни, міжнародні договори та економічні потреби визначили напрямок формування митних структур, які відігравали ключову роль у зміцненні економічного суверенітету та безпеки Польщі в міжвоєнний період. Окрім економічних та безпекових завдань, митна система Другої Речі Посполитої також зіткнулася з необхідністю регулювання зовнішньоторговельних відносин, що мало вирішальне значення для розвитку міжнародної співпраці та інтеграції Польщі в світову економіку. Перша світова війна радикально змінила глобальні торговельні потоки, і новостворені держави, такі як Польща, мали адаптуватися до нових умов. У цьому контексті митні структури відігравали важливу роль у створенні умов для розвитку експорту та імпорту, що мало забезпечити економічну стабільність країни.

Після відновлення незалежності Польща прагнула встановити торговельні відносини з іншими європейськими країнами, а також зі Сполученими Штатами Америки. Однак складне географічне положення Польщі, оточеної потужними державами, такими як Німеччина та СРСР, вимагало від польського уряду

особливої обережності у митній політиці. Польща прагнула захистити свої внутрішні ринки від надмірної залежності від імпорту, водночас розвиваючи власний експортний потенціал. Значну увагу приділяли угодам про взаємну торговельну підтримку та митні тарифи, які мали допомогти уникнути економічної ізоляції. Митні угоди, зокрема з Францією, Великою Британією та іншими союзниками, закріпили економічні зв'язки Польщі з Західною Європою. Це сприяло інтеграції Польщі в міжнародну економічну систему, що було важливим елементом її зовнішньої політики в міжвоєнний період. Разом із тим, митна система відіграла ключову роль у боротьбі з економічними кризами, які періодично охоплювали Європу після війни. У 1920-х рр. Польща запроваджувала захисні мита для підтримки національної промисловості, що переживала важкі часи через глобальну економічну нестабільність. Такі заходи стали відповіддю на виклики індустріалізації та відбудови країни після руйнівних наслідків війни. Польський уряд використовував митну політику як інструмент стимулювання внутрішнього виробництва та захисту від зовнішньої конкуренції.

Митна система Другої Речі Посполитої формувалася під впливом декількох ключових чинників: досвіду Першої світової війни, міжнародних зобов'язань, геополітичних реалій та внутрішніх економічних потреб. Вона стала важливим елементом державної політики, забезпечуючи економічну та політичну стабільність, інтеграцію в міжнародну спільноту та розвиток польської економіки в умовах складної післявоєнної ситуації. У 1930-х рр. митна система Другої Речі Посполитої продовжувала розвиватися, реагуючи на нові виклики як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. Одним із найважливіших чинників, що вплинув на подальшу еволюцію митної політики, стала глобальна економічна криза 1929–1933 рр. Велика депресія, що охопила більшість країн світу, включаючи Польщу, суттєво знизила обсяги міжнародної торгівлі та призвела до загострення економічних протиріч між державами. У цих умовах багато країн запроваджували протекціоністські заходи для захисту своїх національних ринків, і Польща не була винятком. Польський уряд намагався балансувати між необхідністю захищати національну економіку та підтримувати торговельні зв'язки з іншими країнами. У цей період польська митна політика набуває більш захисного характеру: уряд підвищує мита на імпортні товари, щоб підтримати вітчизняне виробництво. Особливу увагу приділяли розвитку сільського господарства та промисловості, які були основою економіки країни. Разом з тим, важливим завданням залишалось забезпечення стабільного експорту польської продукції, зокрема сільськогосподарських товарів, на зовнішні ринки. Попри спроби стабілізації економіки за допомогою митної політики, глобальна економічна ситуація залишалася складною, і Польща змушена була шукати нові підходи для підтримки свого економічного розвитку. Одним із важливих напрямків стало укладання двосторонніх торгових угод з європейськими та світовими державами. Наприклад, Польща підписала низку угод з Німеччиною, Францією, Великобританією, а також СРСР, що мало на меті зміцнити зовнішньоторговельні зв'язки та забезпечити вигідні умови для польського експорту.

Ще одним значущим аспектом розвитку митних структур у цей період стала боротьба з контрабандою, яка набула масштабних розмірів у часи економічної кризи. Через порушені післявоєнні кордони та слабкий контроль на прикордонних територіях Польща стикнулася з значною кількістю нелегального перевезення товарів, що підривало економічну стабільність і створювало додаткові проблеми для бюджету. Варто зазначити, що боротьба з контрабандою була складним і тривалим процесом, оскільки контрабандисти постійно вдосконалювали свої методи та стратегії уникнення митного контролю. Вони використовували різні шляхи і засоби для перевезення контрабандних товарів,

зокрема хабарництво, підробку документів та організацію переправ через нелегальні маршрути [2, с. 1187]. Уряд вжив активних заходів для посилення митного контролю, зокрема модернізуючи прикордонні пункти, удосконалюючи процедури огляду та запроваджуючи нові технології для запобігання контрабанді.

У період міжвоєнної Другої Речі Посполитої митна політика зазнала суттєвих трансформацій. Вона стала важливим інструментом економічної стабілізації та розвитку, забезпечуючи надходження до бюджету, регулюючи зовнішню торгівлю та сприяючи зміцненню економічного суверенітету Польщі. Вплив Першої світової війни, глобальні економічні кризи та геополітичні виклики залишили свій відбиток на формуванні митних структур, що відіграли важливу роль у державотворенні Польщі в цей складний історичний період.

Список використаних джерел

1. Łapa M. Unifikacja systemu celnego Drugiej Rzeczypospolitej. Przyczynę do zagadnienia gospodarczej integracji ziem polskich po I wojnie światowej // Almanach Historyczny. 2021. T. 23. Z. 1. S. 177–204.
2. Кліш А., Москалюк М. Боротьба з контрабандою «Дирекції мит у Львові» // Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»): журнал. 2024. № 3(21) 2024. С. 1187–1202.

Анна ПУШКАР

*здобувачка першого рівня вищої освіти історичного факультету
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ДЛЯ ПРОМИСЛОВОСТІ ФРАНЦІЇ

«War = Moral superiority of the victors; moral depression of the vanquished. Battle = the contest between the two wills»

*«Війна = моральна перевага переможців; моральна депресія переможених.
Битва = змагання між двома волятами» [7; 8]*

Фердинанд Фош

Перша світова війна, стала однією з наймасштабніших і руйнівних подій в історії людства. Вона не лише змінила політичну карту світу, але й призвела до глобальних економічних наслідків для багатьох країн, зокрема для Франції. Франція, яка була одним із головних театрів бойових дій, зазнала значних руйнувань інфраструктури та промислових об'єктів. Війна виснажила фінансові ресурси країни, призвела до значного державного боргу та змінила структуру промислового виробництва. Водночас, цей період став каталізатором для розвитку нових технологій та модернізації промисловості. У дослідженні акцент зроблено на основні економічні наслідки Першої світової війни для промисловості Франції, висвітлено як руйнівні, так і відновлювальні процеси, що відбувалися в країні після завершення конфлікту.

Франція була серед країн переможниць, однак постраждала не менше ніж інші країни. Німеччина окупувала 13 найрозвиненіших департаментів Франції, більшість з яких були зруйновані. Франція втратила понад 10 % працездатного населення, північно-східні житниці країни. У 1914–1918 рр. Франція змушена була розширити зернові посіви в південних департаментах, розвивати промислове виробництво, електростанції, та інші об'єкти необхідні для оборони країни. Все це дало змогу індустріалізувати колись економічно відсталі райони. Нестача палива, сировини примушувала промисловців інтенсифікувати у виробництво, впроваджуючи механізацію, раціоналізацію, нові технології, стандартизацію [2, с. 315].